

A JUGOSZLÁVIAI FÖLDREFORM VÉGEREDMÉNYEI NEMZETISÉGEK SZERINT (1937).

Úgy gazdasági, mint nemzetiségi szempontból Jugoszlávia és a Vajdaság életének legmélyebbreható folyamata volt a földreform végrehajtása. Ez még hosszú időn át éreztetni fogja hatásait minden vonatkozásban. Figyelmet érdemelnek tehát a belgrádi központi sajtóiroda által most közzétett adatok,¹⁾ amelyek elsőízben közük egyrészt a kisajátított birtokokat a tulajdonosok állampolgársága és *nemzetisége* szerint (1—2. tábla), másrészt a földhözjuttatottak megoszlását *helyi igénylők, telepesek, dobrovoljacok* stb. szerint (3. tábla). Ezek alapján immár fel lehet állítani nemzetiségi szempontból a számszerű és hivatalos mérleget (4. tábla).

1. A jugoszláv földreform által kisajátított birtokok a tulajdonosok nemzetisége szerint.¹⁾

1. A jugoszláv földreform által kisajátított birtokok a tulajdonosok nemzetisége szerint.²⁾

Birtokok	Birtokok száma	Összes területe hektárban	Ebből kisajátítva
1. Magyar állampolgároktól	61	126.455	90.062
2. Magyar nemzetiségű jugoszláv állampolgároktól	62	53.396	20.622
3. Német nemzetiségű külföldi állampolgároktól	26	98.526	64.671
4. Német nemzetiségű jugoszláv állampolgároktól	72	90.986	43.331
5. Jugoszláv nemzetiségű jugoszláv állampolgároktól Jugoszlávia északi tartományaiban	135	223.626	88.886
6. Állami, községi stb. birtokokból Jugoszlávia északi tartományaiban	364	684.051	247.565
7. Magán és közbirtokok Jugoszlávia egyéb részeiben	—	—	1.929.344
8. Összes újra clostott föld	—	—	2.484.481

2. Főbb nemzetiségek vesztesége a jugoszláv földreformban tartományonként.

Tartomány	A földreform által érintett birtokok száma	összes területe hektárban	kisajátított	%
A) Magyar állampolgárok birtokai				
Szlovéniában	7	14.989	11.784	78,6
Horvát-Szlavonországban	13	37.267	20.922	56,1
Vajdaságban	41	74.199	57.356	77,3
Összesen:	61	126.455	90.062	71,2

¹⁾ Forrás: Jugoszláv Földművelésügyi Minisztérium közlése: „La Yougoslavie par les chiffres“, Beograd, Bureau Central de Presse, 1937., melyből a következő táblázatok adatai is vették.

Tartomány	A földreform által érintett birtokok			
	száma	összes területe hektárban	kisajátított hektárban	%
B) Magyar nemzetiségű jugoszláv állampolgárok birtokai				
Szlovéniában	1	5.011	3.042	60.7
Horvát-Szlavonországban	11	17.340	6.434	37.1
Vajdaságban	50	31.045	11.146	35.9
Összesen:	62	53.396	20.622	38.6
Összes magyar birtokok (A+B)	123	179.851	110.684	61.5
C) Német nemzetiségű külföldi állampolgárok birtokai				
Horvát-Szlavonországban	21	51.851	29.749	57.4
Szlovéniában	5	46.675	34.922	74.8
Vajdaságban	—	—	—	—
Összesen:	26	98.526	64.671	65.6
D) Német nemzetiségű jugoszláv állampolgárok birtokai				
Szlovéniában	26	34.737	16.070	46.3
Horvát-Szlavonországban	17	34.140	16.002	46.9
Vajdaságban	29	22.109	11.259	50.9
Összesen:	72	90.986	43.331	47.6
Összes német birtokok (C+D)	98	189.512	108.002	57.0
E) Jugoszlávok birtokai				
Szlovéniában	7	9.710	1.449	14.9
Horvát-Szlavonországban	91	161.217	63.874	40.9
Vajdaságban	37	52.699	21.563	40.9
Összesen:	135	223.626	88.886	39.7

Jugoszlávia területének megművelhető része kerekén 14 millió hektár. A földreform során tulajdonost cserélt $2\frac{1}{4}$ millió hektár (17.8%). De ha tekintetbe vesszük, hogy Ó-Szerbiában nem volt földreform, az új területekre nagyobb százalék esik.

Abszolút számban a legnagyobb terület (1,286.227 ha.) cserélt gazdát Bosznia-Hercegovinában. Utána Dél-Szerbia következik 593.117 hektárral. Az Ausztriától és Magyarországtól elcsatolt területeken 555.137 ha. földet vettek el és osztottak szét újra, azonban minőség és a szántóföld aránya tekintetében ez messze felette áll az előbb említetteknek.

A kisajátítást szenvedett birtokosok közül 61 magyar állampolgárságú, magyar nemzetiségű tulajdonos volt (ú. n. optáns) a statisztika szerint, akik birtokaik 71.2%-át (90.062 ha.-t) veszítették el. A jugoszláv állampolgárságú magyaroktól 20.622 ha.-t vettek el, birtokaik területének 38.6%-át. *A magyarság összes vesztesége tehát 110.684 ha.* Mivel a részesedésből a magyar igénylők teljesen ki voltak zárva, ez a szám egyúttal a magyarság tiszta veszteségét is jelenti.

3. A jugoszláv földreform során kiosztott föld.

Családok száma földterület	Szlovénia, Horvát- Szlavonország Vajdaság	Bosznia- Herce- govina	Dalmácia	Délszerbia	Összesen
	régii tartományok területén				
Helyi lakosoknak:					
családok száma	213.175	216.803	96.953	35.169	562.100
hektár	367.084	1.227.028	50.000	459.195	2.103.307
Polgári telepéseknek:					
családok száma	8.736	28.294	—	12.763	49.793
hektár	41.497	36.784	—	130.620	208.901
Hadiönkénteseknek:					
a) helyieknek					
családok száma	7.289	—	—	—	7.289
hektár	52.344	—	—	—	52.344
b) telepítetteknek					
családok száma	13.059	4.483	—	604	18.146
hektár	94.212	22.415	—	3.302	119.929
Összesen:					
családok száma	242.259	249.580	96.953	48.536	637.328
hektár	555.137	1.286.227	50.000	593.117	2.484.481

4. A földreform mérlege Jugoszláviában.¹⁾

	Magyarok vesztése a földreformban, hektárban	Németek vesztése a földreformban, hektárban	Jugoszlávok vesztése a földreformban, hektárban
Szlovénia	14.826	45.819	1.449
Vajdaság	68.502	11.259	21.563
Horvát-Szlavonország	27.356	50.924	65.874
Összes veszteség:	110.684	108.002	88.886
Összes nyereség:	—	—	555.137
Egyenleg	-110.684	-108.002	+466.251

Német tulajdonosoktól csaknem ugyanennyit vettek el (108 ezer ha.-t), ami e birtok összes területének 57%-át teszi ki, ebből a veszteségből azonban a magyar optánsokénál kevesebb jut a német optánsokra (65 ezer), míg a többi 43 ezer a jugoszláviai állampolgárságú németek vesztesége. Mivel a földreform-akcióból a németek sem részesedtek, e számok náluk is egyúttal a tiszta veszteséget is jelentik.

Míg a magyar tulajdonosok birtokaik 61.5%-át, a németek 57%-át voltak kénytelenek leadni, a jugoszláv nemzeti-ségű tulajdonosok vesztesége csupán 40%-os, azaz földjük nagyobbik felét megtarthatták. Veszteségük 88.886 ha.-t tesz ki Jugoszláviának Ausztria-Magyarországtól elcsatolt terüle-

¹⁾ A magánbirtokokon kívül állami, községi, egyházi tulajdonból kisorsított birtokokból is részesedtek délszlávok. Ez magyarázza meg, miért haladja meg részesedésük a magyarok és németek együttes veszteségét.

tein. Ugyanott azonban jugoszláv nemzetiségű igénylők 555.137 ha. földet kaptak. Tehát csupán e tartományokban *a jugoszláv nemzetiség 466.251 ha. tiszta nyereséget mutat hat fel a földreform során.*

Maga a nagybirtokok kisajátítása súlyos magánjogi érdekeket sértett ugyan, az optánsok esetében ezenkívül még a békeszerződések tiltó szakaszaiba is ütközött, nemzetiségpolitikai sérelemmé azonban a földreform csak azáltal vált, hogy a részesedésből a kisebbségeket a priori kizárták. Földet csak jugoszlávok kaptak. (3. tábla.)

Ha e táblázatban megnézzük a helybeliek és idegenből betelepítettek számait, azt látjuk, hogy a Vajdaságban, Horvátországban és Szlovéniában a kiosztott 555.137 ha. föld negyedrészt (135.709 ha.-t) idegenből hozott telepeseknek és dobvoljácoknak adták. Míg a közönséges földigénylőcsalád csak 1.7 ha.-t kapott átlagban, addig a 8.736 idegenből hozott polgári telepes mindegyike átlag 5 ha.-t, a katonai telepes pedig átlag 72 ha.-t kapott. 13.059 ilyen katonai telepescsaládot (dobvoljácot) telepítettek le az említett területen, úgyhogy az egész államban telepített 18.146 dobvoljác családnak 72 %-át a volt osztrák-magyar határszéli területeken helyezték el.

A polgári telepítés nagyobb mértékben folyt Bosznia-Hercegovinában, ahol 28.294 családot helyeztek el átlagban másfél hektáros földeken. Átlagban legnagyobb területet, családonként több mint 10 hektárt kapott az a 12.763 család, akiket Délszerbiában telepítettek.

Végül helyre kell igazítanunk a jugoszláviai központi sajtóiroda idézett kiadványának állítását (41. l.), amely szerint: „Les propriétaires des terrains expropriés ont été indemnisés partié en espèce, partié en titres“. i(„A kisajátított földek tulajdonosait részben készpénzben, részben kötvényekben kártalanították“.) Ez a külföld felé elhallgatja, hogy milyen önkényesen alacsony árat állapítottak meg, mily keveset fizettek ebből készpénzben, mennyit voltak le adóban és a kiszolgáltató kötvények értéke valójában mennyit ér.

Az állam 4%-os agrárkötvényekből 130 millió névértékű kötvényt bocsátott ki, majd a bosznia-hercegovinai bégek részére három részben 1929 és 1932 között 6%-os begluk-kötvényeket 500 millió dinár névértékben. Ez összesen 630 millió dinár névértékű kötvény a földreform által megmozgatott 2.4 millió ha. föld „kártalanítására“, ami hektáronként 254 dinárt jelent, holott *a föld értéke ténylegesen ennek legalább harmincszorosa* (a kötvényeken felüli készpénzfizetés oly elenyésző volt, hogy alig jön számításba). 1937. április hóban a fenti két kölcsön álladékat a jugoszláv sajtóiroda 112. illetve 508 millió dinárban mutatja ki, együttesen tehát 620 millió dinárban. A kötvények valódi értéke azonban nagyon

csekély. A belgrádi tőzsde jegyezte őket 1933-ig. A 4%-os agrárreform kölcsön árfolyama 1929—1933-ig a következő volt Belgrádban: 51, 53, 30, 30, 28. A 6%-os begluk-kölcsöné pedig 1930—1933-ig: 67.50, 37.50, 36, 38.75. (Egyenlőtlen elbánásra mutat az is, hogy míg a volt magyar és osztrák területek birtokosai 4%-os, addig a boszniai bégek politikai okokból 6%-os kötvényeket kaptak, ami természetesen a tőzsdei jegyzésben is kifejezésre jutott.) 1934-től fogva az árfolyamok ismét emelkedést mutatnak, úgyhogy 1936. dec. 31-én a 4%-os agrárkötvény 50-en, a 6%-os kötvény 69.50-en állott Belgrádban, sőt 1937. márc. 31-én az előbbi 52-re, az utóbbi 76-ra emelkedett, azaz egyik a névérték felét, a másik 3/4 részét éri.

Összefoglalóul elmondhatjuk, hogy egy szociális szempontból önmagában véve szükséges reformot Jugoszlávia oly módon hajtott végre, hogy kiáltó nemzetiségi igazságtalanságokat idézett fel. A magyar-jugoszláv viszonyban újabban észlelhető kedvező légkör talán nyújt némi reményt arra is, hogy Jugoszlávia a jobb, békésebb, harmonikusabb jövő érdekében az elkövetett hibákat legalább részben jóváteszi.

Kardos Béla dr.